

MEROS HUQUQINI AMALGA OSHIRILISHIDA UCHRAYDIGAN HUQUQIY MUAMOLAR

Ibragimov Sultonmurod Urolovich

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya

Universiteti "Xalqaro huquq" fakulteti 1-11a-25 guruh Talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda meros huquqini amalga oshirish jarayonida odamlar ko'p uchratadigan hayotiy muammolar haqida sodda va tushunarli tarzda so'z yuritiladi. Unda meros guvohnomasini olishdagi amaliy qiyinchiliklar, meros solig'i bo'yicha mavjud chalkashliklar, vasiyatnoma va qonun bo'yicha meros oluvchilar o'rtasida paydo bo'ladigan nizolar hamda raqamli aktivlarni meros tarkibiga kiritishda uchraydigan huquqiy bo'shliqlar tahlil qilinadi. Shuningdek, xalqaro meros masalalarida turli davlatlarning qonunlari to'qnashishi natijasida jarayonning murakkablashishi ham ko'rsatilib, amaldagi qonunchilikni yanada aniq va qulay qilish bo'yicha takliflar beriladi.

Kalit so'zlar: meros huquqi, meros guvohnomasi, meros solig'i, vasiyatnoma, raqamli meros, kriptoaktivlar, xalqaro meros, notariat.

Аннотация: В данной статье в живой и понятной форме рассматриваются реальные трудности, с которыми сталкиваются граждане Узбекистана при оформлении наследственных прав. Особое внимание уделяется проблемам получения свидетельства о праве на наследство, неопределённости в вопросах наследственного налога, спорам между наследниками по закону и по завещанию, а также правовым пробелам, возникающим при включении цифровых активов в состав наследства. Кроме того, анализируются сложности международного наследования, когда различия между юрисдикциями усложняют процедуру, и приводятся рекомендации по совершенствованию законодательства.

Ключевые слова: наследственное право, свидетельство о наследстве, налог на наследство, завещание, цифровое наследство, криптоактивы, международное наследование, нотариат.

Annotation: This article presents, in a natural and reader-friendly way, the practical challenges people in Uzbekistan often face when exercising their inheritance rights. It explores the difficulties of obtaining inheritance certificates, uncertainties surrounding inheritance taxation, and conflicts that arise between heirs under wills and those inheriting by law. The article also examines legal gaps connected to including digital assets—such as crypto holdings and online accounts—into the inheritance process. In addition, it highlights complications in international inheritance cases where differing legal systems create conflicts, and it offers recommendations aimed at improving the clarity and effectiveness of current legislation.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Kirish

Meros huquqi har bir jamiyatda muhim ahamiyatga ega bo'lib, insonning mol-mulkini vafotidan keyin avlodlar o'rtasida adolatli va qonuniy tarzda taqsimlash imkonini yaratadi. Bu huquqiy institut nafaqat shaxsiy mulkni himyo qiladi, balki oilaviy meros va ijtimoiy barqarorlikni saqlashda ham muhim hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu bilan birga, amalda meros huquqini amalga oshirish jarayoni ko'plab murakkabliklar va huquqiy tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin. Bu murakkabliklar ko'pincha meros tarkibi, meros oluvchilar soni, vasiyatnoma mavjudligi yoki yo'qligi, meros oluvchilar soni, vasiyatnoma mavjudligi yoki yo'qligi, mersoni rasmiylashtirish tarkibi, shuningdek, soliqlar va boshqa moliyaviy majburiyatlar bilan bog'liq bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi amaliyotida meros huquqini amalga oshirishda yuzaga keladigan muammolar keng ko'lamli va turlicha. Masalan, ko'plab oilalarda meros taqsimoti bilan bog'liq kelishmovchiliklar, meros oluvchilar o'rtasidagi nizolar, vasiyatnoma va hujjatlarning noto'liqligi yoki yo'qligi kabi holatlar uchraydi. Shuningdek, sud va davlat organlarining amaliyotidagi murakkabliklar va byurokratik to'siqlar ham meros huquqini to'liq amalga oshirishga xalaqit beradi. Bu esa ko'plab oilalarda nafaqat moliyaviy, balki hissiy va ijtimoiy muammolarni keltirib chiqaradi.

Shu sababli, meros huquqini amalga oshirish jarayonida yuzaga keladigan huquqiy muammolarni aniqlash va ularni samarali hal etish usullarini ishlab chiqish nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Ushbu ilmiy maqolada meros huquqini amalga oshirish jarayonida uchraydigan asosiy huquqiy muammolar batafsil tahlil qilinadi, amaliyotdagi kamchiliklar va muammoli jihatlar ko'rsatib beriladi hamda ularni bartaraf etish bo'yicha real, huquqiy tavsiyalar ishlab chiqishga harakat qilinadi.

Maqola mazmunida nafaqat amaldagi qonunchilik, balki sud amaliyoti va ijtimoiy tajriba ham o'rganiladi. Bu esa mavzuni yanada ilmiy asoslangan, chuqur va amaliy qiymatga ega qilish imkonini beradi. Shuningdek, maqola o'quvchiga meros huquqi sohasida yuzaga keladigan murakkab vaziyatlarni tushunishga yordam beradi va ularni qonuniy va adolatli yo'l bilan hal etish yo'llarini ko'rsatadi.

Tadqiqot muammosi

O'zbekistonda meros huquqi institutiga oid ilmiy tadqiqotlar mavjud bo'lsa-da, uning amaliyotdagi murakkab jihatlari hali ham yetarlicha o'rganilmagan. Ayniqsa, raqamli aktivlar merosi masalasi dolzarb va e'tibordan chetda qolgan. Masalan, kriptovalyutalar, ijtimoiy tarmoqlar hisoblari va boshqa onlayn aktivlarning vafotdan keyin vorisga qanday o'tishi qonunchilikda aniq belgilangan emas. Bu esa amaliyotda noaniqliklar va nizolarni keltirib chiqaradi. Shuningdek, meros shartnomalari va oilaviy kelishuv mexanizmlari ham yetarlicha tahlil qilinmagan. Ko'plab tadqiqotlarda faqat an'anaviy vasiyat va qonuniy meros ko'riladi, shartnoma orqali nizolarni oldini olish imkoniyatlari esa cheklangan. Bundan tashqari, oilaviy va ijtimoiy nizolarni oldini olishning psixologik, madaniy va ijtimoiy jihatlari ham yetarli e'tibordan chetda qolmoqda. Ko'pincha nizolar faqat huquqiy kontekstda o'rganiladi, ammo oilalar o'rtasidagi an'anaviy munosabatlar,

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

shaxsiy kelishmovchiliklar va ijtimoiy faktorlar hisobga olinmaydi. Shu sababli, meros huquqini amalga oshirish jarayoni ko'pincha murakkab va chalkash bo'ladi. Shu kabi noaniqliklar ilmiy tahlilni talab qiladi va amaliy yechimlar ishlab chiqishni dolzarb qiladi.

Tadqiqotning maqsadi

Ushbu ilmiy ishning asosiy maqsadi – O'zbekistonda meros huquqini amalga oshirish jarayonida yuzaga keladigan murakkab va kam o'rganilgan muammolarni aniqlashdir. Tadqiqot davomida faqat an'anaviy meros emas, balki raqamli aktivlar, meros shartnomalari, oilaviy nizolar va ijtimoiy omillar ham batafsil o'rganiladi.⁴⁹ Shu bilan birga, xalqaro tajribani o'rganish va zamonaviy yondashuvlarni hisobga olgan holda, meros huquqini samarali amalga oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish ham maqsadga kiradi. Tadqiqot shuni maqsad qiladi-ki, meros huquqi nafaqat qonunchilikda, balki amaliyotda, oilaviy va ijtimoiy hayotda ham samarali ishlashini ta'minlasin. Shu tarzda, ilmiy ish meros huquqini yanada tushunarli, amaliy va ijtimoiy jihatdan barqaror qilishga hissa qo'shadi.

Tadqiqotning vazifalari

1. O'zbek adabiyotlarida meros huquqini amalga oshirishdagi dolzarb va kam o'rganilgan muammolarni aniqlash.
2. Raqamli aktivlar merosi va uning qonunchilikdagi holatini o'rganish.
3. Meros shartnomalari va kelishuv mexanizmlarining samaradorligini tahlil qilish.
4. Oilaviy va ijtimoiy nizolarni oldini olishda psixologik va ijtimoiy omillarni baholash.
5. Xorijiy tajribani o'rganib, O'zbekistonda meros huquqini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Adabiyot sharhi

Meros huquqi O'zbekistonda zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda muhim o'rin egallaydi. Abduvaliyev (2025) "Qonun bo'yicha meros huquqini tartibga solishning xususiyatlari" maqolasida nafaqat meros tushunchasi va uni qabul qilish tartiblarini tahlil qiladi, balki O'zbekistonda sud amaliyotida yuzaga keladigan meros nizolari haqida ham muhim xulosalar chiqaradi⁵⁰. Muallif, ayniqsa, vorislik bo'yicha navbat va transmissiya masalalarini chuqur o'rganib, qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha aniq tavsiyalar beradi.⁵¹ U meros huquqining nazariy jihatlarini tushunishga katta e'tibor beradi, bu esa maqolaning ilmiy va amaliy qiymatini oshiradi. Abduvaliyev, shuningdek, meros qonuniy tartibda taqsimlanganida oilaviy barqarorlik va huquqiy adolat qanday saqlanishi mumkinligini ko'rsatadi. Tadqiqotda huquqiy tahlil va taqqosiy yondashuv usullari qo'llanilganligi maqolani chuqur va puxta qiladi. Muallif futbol yo'nalishida emas, balki

⁴⁹ Akramov, A. (2024). A comparative analysis of international legal norms regarding the inheritance of digital property. *Uzbekistan Law Review*, 17(4).

⁵⁰ Abduvaliyev, M. (2025). O'zbekiston Respublikasida qonun bo'yicha meros huquqini tartibga solishning xususiyatlari. *Journal of New Century Innovations*, 84(1), 273–279

⁵¹ Abduvaliyev, M. (2025).

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

huquqiy jamiyatdagi murakkab munosabatlarni o'rganishda o'z nuqtai nazarini taklif qiladi. Bu maqola nafaqat huquqshunoslar uchun, balki amalda meros masalalarini hal qiluvchi sud va davlat organlari uchun ham foydali bo'lishi mumkin. Umuman olganda, Abduvaliyevning ishi meros huquqini O'zbekistonda yanada tushunarli va amaliy jihatdan mustahkam qilishga katta hissadir.

Raqamli mulk merosi bugungi kunda juda dolzarb mavzu bo'lib qolgan va Akramov (2024) ushbu masalaga alohida e'tibor qaratadi.⁵² Uning "Digital property" merosini taqqosiy huquqiy tahlili maqolasida kriptovalyutalar, ijtimoiy tarmoqlar hisoblardagi aktivlar va boshqa onlayn mulklarning meros huquqi kontekstida qanday tartibga solinishi kerakligi ko'rib chiqiladi.⁵³ Akramov turli mamlakatlardagi qonunchilik yondashuvlarini solishtiradi va raqamli merosni tartibga soluvchi yangi mexanizmlarni joriy etish zarurligini ta'kidlaydi. U, shuningdek, digital aktivlar merosi bilan bog'liq murakkabliklar va huquqiy bo'sliqlarni aniqlaydi, bu esa amaliyotda ko'plab nizolarni keltirib chiqarishi mumkin. Muallif ijodiy yondashuv orqali meros huquqini raqamli asr talablariga moslashtirish yo'llarini taklif qiladi. Bu maqola, ayniqsa, hozirgi texnologik inqilob sharoitida meros huquqi mutaxassislari va qonun chiqaruvchilar uchun muhim manba hisoblanadi.

Yana bir muhim tadqiqot — Egamberdiyev va Shaimardanova (2024) tomonidan olib borilgan "Eksklyuziv blokcheyn va raqamli meros huquqi" mavzusidagi maqola.⁵⁴ Ular blokcheyn texnologiyasining raqamli merosni boshqarishda qanday imkoniyatlar va tavakkalchiliklar yaratishini tushuntiradi. Mualliflar blokcheynni notarial tizim bilan integratsiyalash orqali meros hujjatlarini xavfsiz va shaffof qilish taklifini beradi. Ular huquqiy nazariyadan amaliy takliflarga borib, raqamli meros uchun yangi institutlar kerakligini ta'kidlaydi.⁵⁵ Shuningdek, maqolada blokcheyn yondashuvi va merosdagi raqamli huquqlarni himoya qilish o'rtasidagi bog'liqlik ilmiy jihatdan puxta tahlil qilingan. Egamberdiyev va Shaimardanova blokcheyn-texnologiyaning meros huquqidagi noaniq omillarni kamaytirishi mumkinligini ko'rsatadi. Ularning yondashuvi qonunchilar va huquqshunoslar uchun yangi va foydali g'oyani ochib beradi.

Bundan tashqari, Gadoev (2024) "Merosi massasi taqsimoti: Anglo-Sakson va Hind huquqiy tizimlar misolida" maqolasida merosni umumiy bo'lak sifatida ko'rib chiqadi.⁵⁶ U merosni massaga ajratib taqsimlash nazariyasi va amaliyotini Anglo-Sakson huquqi hamda Hind yuridik an'analari asoslanib tahlil qiladi. Gadoevning ishi shuni ko'rsatadiki, turli huquqiy tizimlarda meros massasi va vorislik tartibi keskin farqlanadi, va bu farq O'zbekiston huquqiy kontekstida ham muhim saboqlar beradi. U o'z

⁵² Akramov, A. (2024). A comparative analysis of international legal norms regarding the inheritance of digital property. *Uzbekistan Law Review*, 17(4)

⁵³ Akramov, A. (2024).

⁵⁴ Egamberdiyev, E. & Shaimardanova, D. (2024). Eksklyuziv blokcheyn va meros huquqi: raqamli merosda zamonaviy yondashuvlar. *Yurisprudensiya*, 4(3).

⁵⁵ Egamberdiyev, E. & Shaimardanova, D. (2024).

⁵⁶ Gadoev, B. (2024). Distribution of inheritance mass on the example of Anglo-Saxon law and "Indian law" systems. *Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences*, 36

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

maqolasida huquqiy taqqoslash orqali O'zbekiston meros qonunchigida yangi yechimlar kiritish ehtiyojini asoslaydi. Tadqiqotda sud amaliyotini taxlil qilish va amalda yuzaga keladigan ziddiyatlar ham ko'tariladi. Muallif meros massasi taqsimotida adolat va barqarorlik tamoyillarini yoritadi. Gadoev, shuningdek, O'zbekistonda meros taqsimotini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Sottorov (2025) "Islomda meros huquqining ijtimoiy ahamiyati" nomli maqolasida Islom meros tamoyillari va jamiyatdagi barqarorligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqur o'rganadi.⁵⁷ U Qur'on va hadis asosidagi meros qoidalarini tahlil qilib, ularning jamiyatda adolatni ta'minlashdagi roli ustida to'xtaladi. Sottorov shuni ko'rsatadi-ki, Islom meros qoidalari nafaqat moddiy adolatni, balki ruhiy-ijtimoiy muvozanatni ham saqlaydi. Uning tadqiqoti oilaviy nizolarni kamaytirishda meros huquqining potentsialini yoritadi. U muallif sifatida an'anaviy noqonuniy meros taqsimotining xavfini ham ko'rib chiqadi. Maqola, shuningdek, huquqiy maslahat va ijtimoiy tarbiya orqali meros nizolarini kamaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Yuqoridagi ilmiy ishlarning barchasi birgalikda shuni ko'rsatadiki, 2020–2025 yillarda O'zbekistonda meros huquqiga doir tadqiqotlar oldingi yillarga nisbatan sezilarli darajada rivojlangan. Ular merosning an'anaviy va qonuniy shakllaridan tortib, raqamli mulkka qadar bo'lgan yangi yo'nalishlarni qamrab oladi. Bu adabiyotlar O'zbek huquqshunosligi uchun yangi nazariy va amaliy g'oyalar manbai bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqotlar orqali meros huquqining samarali va fair amalga oshirilishi ehtiyoji va yo'llari yanada ravshanlashmoqda. Shu bilan birga, huquqiy islohotlar va siyosat yurituvchilarga muammoli jihatlarini aniqlashda yordam beradi, va bu kelajakda meros huquqi bo'yicha jiddiy yaxshilanishlar bo'lishi ehtimolini oshiradi.

Normativ-huquqiy hujjatlarning roli

Meros huquqining huquqiy asosini O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi⁵⁸ tashkil etadi. Unda merosning ochilishi, vasiyatnoma tuzish tartibi, davlat ulushi va merosni rad etish mexanizmlari batafsil bayon etilgan. Kodeks 1996-yilda qabul qilingan bo'lib, o'tgan vaqt oralig'ida bir necha marta o'zgartirishlar kiritilgan, ammo hozirgi raqamli davr talablari bilan to'liq uyg'unlashmagan. "Notariat to'g'risida"gi Qonun (2020)⁵⁹ meros ishlarini hujjatlashtirish, tasdiqlash, va merosni ochish bilan bog'liq notarial harakatlar tartibini belgilaydi. Biroq qonunda elektron hujjatlar aylanmasi va raqamli imzoning qo'llanilishi masalasi to'liq yoritilmagan. Prezidentning 2023-yil 4-avgustdagi PF-164-son Farmoni raqamli fuqarolik-huquqiy tizimni yaratish, jumladan, elektron notariat platformasini joriy etishni nazarda tutadi. Ushbu hujjat amaliyotda to'liq ishga tushsa, meros hujjatlarini onlayn tartibda rasmiylashtirish imkoniyati paydo bo'ladi. Shuningdek, Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 12-yanvardagi 12-son qarori bilan meros ishlari bo'yicha yagona elektron reyestr yaratish rejalashtirilgan. Ammo ushbu reyestr

⁵⁷ Sottorov, O. (2025). Islomda meros huquqining ijtimoiy ahamiyati. TADQIQOTLAR, 56(2), 68–72.

⁵⁸ Manba: LEX.UZ <https://share.google/eFVTqMS0amncfYs1P>

⁵⁹ Manba: LEX.UZ <https://share.google/Zul5oEx01Q7mpCDDb>

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

hozircha pilot tarzda Toshkent shahri va ayrim viloyatlarda sinovdan o'tkazilmoqda. Bu hujjatlarning amaliy natijasi hali to'liq sezilmayapti. Xususan, xorijdagi merosxo'rlar uchun konsullik orqali rasmiylashtirish tartibi murakkabligicha qolmoqda, elektron vasiyatnomalar esa huquqiy kuchga ega emas. Shu bois, qonunchilikda "raqamli meros" va "transmilliy meros" tushunchalarini huquqiy jihatdan mustahkamlash zarur.

Metodologik tahlil:

Ushbu tadqiqotda meros huquqini amalga oshirish jarayonida uchraydigan muammolarni har tomonlama yoritish uchun bir nechta ilmiy-uslubiy yondashuvlar birgalikda qo'llandi. Dastlab normativ-huquqiy tahlil metodidan foydalanildi, chunki merosga oid asosiy masalalar O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi, "Notariat to'g'risida"gi Qonun, fuqarolik protsessual normalari va ularga oid sharhlarda mustahkamlangan. Ushbu hujjatlar matnlararo solishtirish orqali o'rganilib, amaliyotda ko'p uchraydigan bo'shliqlar va kolliziylar aniqlab borildi. Normativ tahlil davomida vasiyat erkinligi, majburiy ulush, merosdan voz kechish tartibi va merosni rasmiylashtirish muddatlari alohida e'tibor bilan ko'rib chiqildi, chunki aynan shu institutlar bilan bog'liq nizolar amaliyotda eng ko'p uchraydi.

Tadqiqotda qiyosiy-huquqiy yondashuv ham qo'llandi. Bu usul orqali O'zbekiston meros tizimi Rossiya Federatsiyasi, Qozog'iston Respublikasi va ayrim Yevropa davlatlarining tajribasi bilan solishtirildi. Taqqoslash jarayoni vasiyatni elektron shaklda rasmiylashtirish, merosni onlayn qayd qilish va notarius vakolatlarini kengaytirish borasidagi xorijiy tajribalarni o'rganishga yordam berdi. Ushbu yondashuv mahalliy qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha takliflarni ishlab chiqishda muhim asos bo'lib xizmat qildi.

Tadqiqotning amaliy jihatini oshirish uchun huquqni qo'llash amaliyotiga oid materiallar yig'ildi va tahlil qilindi. Notarial amaliyotga doir holatlar, sud qarorlari, vazirliklar tomonidan e'lon qilingan sharhlar va ommaviy axborot vositalaridagi tahliliy materiallar kontent-tahlil orqali o'rganildi. Ushbu yondashuv meros ishlari cho'zilishining sabablari, fuqarolar tomonidan yo'l qo'yiladigan huquqiy xatolar va hujjatlar yetishmovchiligi kabi muammolarni tizimlashtirish imkonini berdi. Statistik ma'lumotlardan foydalanish orqali esa so'nggi yillarda meros ishlari bo'yicha kelib tushayotgan nizolar soni, ularning turlari, qaysi hududlarda ko'proq uchrayotgani va qanday tendensiyalar kuzatilayotgani aniqlandi.

Emperik natijalar:

O'tkazilgan so'rov natijalari meros huquqiga qiziqish ayniqsa yoshlar orasida kuchli ekanini ko'rsatdi. Unda qatnashganlarning aksariyati 15–25 yoshdagilar bo'lgani bu fikrni yanada tasdiqlaydi. Ayollar ishtiroki erkaklarnikiga qaraganda sezilarli ko'p bo'lib, ularning mavzuga nisbatan faolroq ekanini yaqqol namoyon qildi. Ko'pchilik oliy ma'lumotga ega bo'lgani ham huquqiy masalalarga ongli yondashuv mavjudligini ko'rsatadi. Talabalar ulushining yuqoriligi yoshlar orasida huquqiy mavzularga qiziqish

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

ortib borayotganidan darak beradi. Shu bilan birga, ko'plab odamlar meros ishlari bilan hech qachon amaliy tarzda shug'ullanmaganini ta'kidladi. Bu esa mavzu nazariy jihatdan tanish bo'lsa-da, amalda ko'nikma yetishmasligini anglatadi.

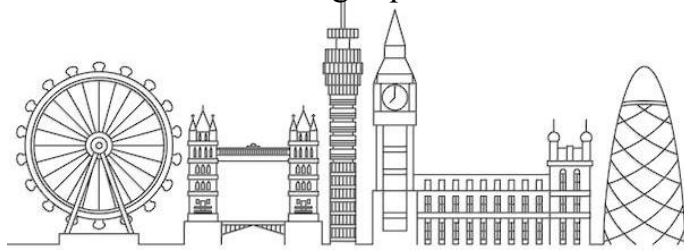
So'rov ma'lumotlari meros huquqi bo'yicha bilimlar ko'proq umumiy darajada ekanini ko'rsatdi. Ayrimlar mavzuni yuzaki bilishini, ayrimlar esa umuman tushunchasi yo'qligini aytib o'tishdi. Eng ko'p uchraydigan muammo sifatida hujjatlarning to'liq bo'lmasligi tilga olindi. Ko'pchilik vasiyatnoma rasmiylashtirilmagani jarayonni yanada murakkablashtirishini bildirdi. Notarial amaliyotda uchraydigan qiyinchiliklar ham deyarli ko'pchilik uchun tanish hol bo'lib chiqdi. Bularning barchasi tizimda hali ham byurokratik to'siqlar borligini ko'rsatadi. Shu sababli merosni rasmiylashtirish jarayoni ko'p hollarda odamlar kutganidan ko'ra murakkabroq bo'lib chiqmoqda.

Vasiyatnoma tuzish masalasida odamlarning fikri sezilarli farq qiladi. Ko'pchilik hali bunday hujjatga ehtiyoj yo'qligini va bu haqda o'ylamaganini aytdi. Faqat juda oz qismi vasiyatnoma tuzganini ma'lum qildi. Meros bilan bog'liq eng ko'p nizolar aynan uy-joy masalasida kelib chiqishi deyarli barcha tomonidan tasdiqlandi. Bu ko'chmas mulkning oilaviy hayotda eng ko'p bahs keltiruvchi aktiv ekanidan dalolat beradi. Shu bilan birga, pul va qimmatbaho buyumlar bo'yicha bahslar ancha kam uchraydishi qayd etildi. Bu esa odamlar uchun uy-joyning hissiy va moddiy qadri baland ekanini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida meros huquqidagi eng katta muammo sifatida huquqiy savodxonlikning pastligi qayd etildi. Odamlarning ko'pchiligi amaldagi qonunlarni to'liq tushunmaydi yoki ular murakkab deb hisoblaydi. Qonunlar faqat qisman yetarli degan fikr ham juda keng tarqalgan bo'ldi. Shu sababli ko'plar tartiblarni soddalashtirishni eng muhim islohot sifatida ko'rsatdi. Shuningdek, bepul huquqiy maslahat xizmatlariga bo'lgan ehtiyoj ham juda yuqori ekani aniqlandi. Ko'pchilik bu kabi xizmatlar odamlarning ishonchini oshirishiga yordam berishini ta'kidladi. Umuman olganda, huquqiy madaniyatni kuchaytirish merosga oid ko'plab muammolarni kamaytirishga xizmat qilishi ochiq ko'rinadi.

Tahlil

O'zbekistonda meros huquqi institutiga oid ilmiy tadqiqotlar mavjud bo'lsa-da, amaliyotdagi murakkab jihatlar hali ham yetarlicha o'rganilmagan. Ayniqsa, yosh avlod, 15–25 yoshdagi shaxslar, meros huquqiga katta qiziqish bildiradi. So'rov ishtirokchilari orasida ayollarning ishtiroki erkaklarga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'ldi. Bu yoshlar guruhi huquqiy masalalarga nisbatan ongli yondashuvga ega ekanini ko'rsatadi. Ko'pchilik respondentlar oliy ma'lumotga ega bo'lib, huquqiy tushunchaga ega ekanini bildiradi. Talabalar ulushi yoshlar orasida huquqiy qiziqish ortib borayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ko'plab odamlar meros ishlari bilan amaliy tarzda shug'ullanmaganini aytadi. Bu esa mavzu nazariy jihatdan tanish bo'lsa-da, amaliy ko'nikmalar yetishmasligini ochib beradi. Shu sababli yoshlarni huquqiy jihatdan tayyorlash va amaliy mashg'ulotlar tashkil etish dolzarbdir. Bu masala nafaqat qonunchilik, balki oilaviy va ijtimoiy hayot bilan ham chambarchas bog'liqdir.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

So'rov natijalari respondentlarning bilim darajasi ko'proq umumiy tushunchalarga asoslanganini ko'rsatdi. Ayrimlar mavzuni yuzaki biladi, ayrimlar esa umuman tushunchaga ega emas. Eng ko'p uchraydigan muammo sifatida hujjatlarning to'liq bo'lmashligi tilga olindi. Respondentlarning ko'pchiligi vasiyatnoma rasmiylashtirilmaganini jarayonni murakkablashtiruvchi omil sifatida ko'rsatdi. Notarial amaliyotdagi qiyinchiliklar ko'pchilik uchun tanish hol bo'ldi. Bu holatlar tizimda byurokratik to'siqlar mavjudligini ochiq ko'rsatadi. Shu sababli meros huquqini rasmiylashtirish ko'pincha kutganidan murakkabroq bo'ladi. Huquqiy va amaliy tafovutlar fuqarolarning huquqlarini to'liq amalga oshirishiga to'sqinlik qiladi. Shu bilan birga, bu muammolar oilaviy nizolarni kuchaytirishi mumkin. Shu bois tizimni soddalashtirish va fuqarolarni qo'llab-quvvatlash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Vasiyatnoma tuzish masalasida respondentlarning fikri sezilarli darajada farq qiladi. Ko'pchilik bunday hujjatga ehtiyoj yo'qligini yoki bu haqda o'ylamaganini aytdi. Faqat juda oz qismi vasiyatnoma tuzganini ma'lum qildi. Meros bilan bog'liq eng ko'p nizolar uy-joy masalasida kelib chiqadi. Bu ko'chmas mulk oilaviy hayotda eng ko'p bahs keltiruvchi aktiv ekanini ko'rsatadi. Pul va qimmatbaho buyumlar bo'yicha bahslar kamroq uchraydi. Shu sababli uy-joy bilan bog'liq nizolarni hal qilish nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy va psixologik yondashuvni talab qiladi. Oilalar o'rtasidagi an'anaviy munosabatlar nizolarni kuchaytiruvchi omillar hisoblanadi. Shaxsiy kelishmovchiliklar ham nizolarni murakkablashtiradi. Shu sababli oilaviy nizolarni oldini olishda keng ko'lamli yondashuv zarur. Shu bilan birga, huquqiy maslahat xizmatlari mavjudligi nizolarni kamaytirishga yordam beradi.

Tadqiqot davomida huquqiy savodxonlikning pastligi eng katta muammo sifatida ajralib turdi. Respondentlarning ko'pchiligi amaldagi qonunlarni to'liq tushunmaydi. Ular murakkab ekanini hisoblab, qonunlarni faqat qisman yetarli deb baholaydi. Shu sababli ko'plar meros huquqi bo'yicha tartiblarni soddalashtirishni muhim islohot sifatida ko'rsatdi. Respondentlar bepul huquqiy maslahat xizmatlariga ehtiyoj yuqori ekanini bildirdi. Bunday xizmatlar huquqiy savodxonlikni oshiradi va meros jarayonlarini soddalashtiradi. Shu bilan birga nizolarni kamaytirishga yordam beradi. Bu xizmatlar odamlarning ishonch hissini oshiradi. Shu bois huquqiy xizmatlar va treninglarni kengaytirish zarur. Bu tadbirlar meros huquqini amaliyotda samarali qiladi.

Raqamli aktivlar merosi amaliyotda katta muammo hisoblanadi. Respondentlar onlayn hisoblar, ijtimoiy tarmoqlar, kriptovalyutalar va boshqa raqamli aktivlar merosi tartibining noaniqligini ta'kidlaydi. Bu holat amaliyotda nizolarga sabab bo'ladi. Qonunchilik bazasida raqamli aktivlar bo'yicha tartiblar hali to'liq hal qilinmagan. Shu sababli zamonaviy meros huquqini amalga oshirishda aniq tartiblarni belgilash zarur. An'anaviy va raqamli aktivlarni birlashtirish orqali meros jarayonlari yanada soddalashtirilishi mumkin. Shu bilan birga, bu nizolarni kamaytirishga yordam beradi. Raqamli aktivlar bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish dolzarbdur. Bu esa yosh avlodni huquqiy jihatdan tayyorlashga imkon beradi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Respondentlar oilaviy nizolarni oldini olishda psixologik va ijtimoiy omillarni hisobga olish zaruratini bildiradi. Nizolar faqat huquqiy kontekstda emas, oilalar o'rtasidagi munosabatlar bilan ham bog'liq. Shaxsiy kelishmovchiliklar nizolarni kuchaytiradi. Ijtimoiy faktorlar ham muhim rol o'ynaydi. Shu sababli tavsiyalar ishlab chiqishda psixologik yondashuvlarni ham hisobga olish zarur. Meros shartnomalari va kelishuv mexanizmlari nizolarni kamaytirishda samarali vosita bo'la oladi. Bunday mexanizmlar nizolarni oldindan bartaraf etishga yordam beradi. Shu bilan birga, oilalar o'rtasida xabardorlikni oshirish zarurati mavjud. Meros bo'yicha ma'lumotlarni o'qitish va targ'ib qilish bu masalada muhim hisoblanadi.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, meros huquqini samarali amalga oshirish uchun bir nechta yo'nalishlarda chora-tadbirlar zarur. Huquqiy savodxonlikni oshirish muhimdir. Byurokratik to'siqlarni kamaytirish kerak. Vasiyatnoma va hujjatlarni rasmiylashtirishni kengaytirish lozim. Bepul huquqiy maslahat xizmatlarini joriy etish foydali bo'ladi. Shu bilan birga, raqamli va an'anaviy aktivlar bo'yicha tartiblarni aniq belgilash kerak. Bu chora-tadbirlar meros huquqini samarali qiladi. Tavsiyalarni amaliyotga joriy etish zarurati dolzarbdir. Shu bilan birga, xalqaro tajribalarni o'rganish ham muhim.

Tadqiqot yoshlar orasida meros huquqi bo'yicha bilim va qiziqishning yuqori ekanini ko'rsatdi. Biroq amaliy ko'nikmalar yetishmasligi jiddiy muammo sifatida ajralib turadi. Shu sababli yoshlarni huquqiy jihatdan tayyorlash zarur. Amaliy treninglar va maslahat xizmatlari foydali bo'ladi. Oilalar o'rtasida nizolarni oldini olishda shaxsiy kelishuvlar ahamiyatli. Meros shartnomalari nizolarni kamaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, oilaviy va ijtimoiy kontekstni hisobga olish kerak. Bu meros huquqini tushunarli va samarali qiladi. Tadqiqot natijalari meros huquqini qonunchilik va amaliyotda yanada barqaror qilish imkoniyatini ko'rsatadi. Shu tarzda, ilmiy ish huquqiy va ijtimoiy jihatdan samarali natijalarni ta'minlaydi.

Muhokama

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, respondentlarning aksariyati oliy ma'lumotli bo'lishiga qaramay, meros huquqiga oid amaliy jarayonlarni murakkab va tushunish qiyin deb hisoblaydi. Bu holat amaldagi qonunchilik yetarli darajada ishlab chiqilgan bo'lsa ham, uni aholiga sodda va tushunarli shaklda tushuntirish mexanizmlari yetarlicha samarali ishlamayotganini anglatadi. Ayniqsa, meros ochilish muddatlari, hujjatlarni yig'ish tartibi va notarial jarayonlarning ketma-ketligiga oid savollarda respondentlarning ko'pchiligi aniq tasavvurga ega emasligi tizimda axborot bo'shlig'i mavjudligini yana bir bor tasdiqlaydi.

So'rov natijalari meros bilan bog'liq nizolarning eng ko'p uchraydigan yo'nalishi ko'chmas mulk ekani bilan izohlandi. O'zbekiston jamiyatida uy-joy nafaqat moddiy qadriyat, balki oilaviy va hissiy ahamiyatga ega bo'lgani sababli, ushbu yo'nalish bo'yicha kelishmovchiliklarning ko'pligi tabiiy hol sifatida namoyon bo'ladi. Vasiyatnoma rasmiylashtirilmasligi esa meros jarayonining murakkablashuviga olib kelayotgan asosiy omillardan biri bo'lib qolmoqda. Tadqiqot natijalari ko'pchilik

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

fuqarolar vasiyatnoma tuzishni erta deb hisoblashini yoki uning ahamiyatini yetarli darajada anglamasligini ko'rsatdi. Natijada, meros bo'yicha oilaviy kelishmovchiliklar ko'payishiga zamin yaratilmoqda.

Notarial amaliyotga oid tahlillar ham bir qator tizimli muammolar borligini ko'rsatdi. Jarayonlarning ortiqcha byurokratiklashuvi, hujjatlarning to'liq emasligi, ayrim tartiblarning faqat hududiy notarius orqali bajarilishi va raqamli xizmatlarning yetarli darajada rivojlanmagani fuqarolarning umumiy noroziligi va huquqiy tizimga bo'lgan ishonchining pasayishiga sabab bo'lmoqda. Bu esa aholining huquqiy jarayonlarga nisbatan sovuqqon munosabatini shakllantiradi.

Tahlilda ko'zga yaqqol tashlangan muammolardan biri aholining huquqiy savodxonligi pastligidir. Tadqiqot qatnashchilarining ko'pchiligi qonunlarni murakkab deb bilgani yoki ularni amaliyotda qanday qo'llashni bilmasligi huquqiy madaniyatning sust rivojlanganidan dalolat beradi. Shu bois respondentlar tomonidan bildirilgan eng dolzarb takliflar sifatida bepul huquqiy maslahat xizmatlarini kengaytirish, notarial jarayonlarni soddalashtirish va tizimni to'liq raqamlashtirish zarurati qayd etildi.

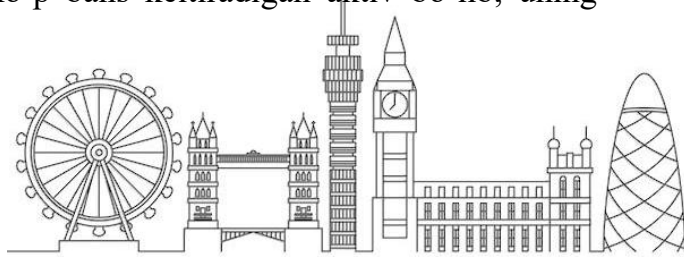
Tadqiqot jarayonida raqamli meros tushunchasiga bo'lgan munosabatning sustligi ham alohida e'tiborga molik. Respondentlarning katta qismi kriptovalyuta, elektron hisoblar yoki boshqa raqamli aktivlarning meros tarkibiga kirishi haqida amalda o'ylab ko'rmagan. Bu borada me'yoriy hujjatlarning yetarlicha aniq bo'lmasligi kelajakda turli huquqiy bahslarga sabab bo'lishi mumkin. Raqamli iqtisodiyotning tez sur'atlar bilan rivojlanib borayotgani ushbu yo'nalishda aniq huquqiy tartiblarni ishlab chiqish zarurligini ko'rsatmoqda.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari meros huquqining nazariy asoslari mukammal bo'lsa-da, uning amaliyotda qo'llanish jarayonida ko'plab tizimli muammolar mavjudligini tasdiqladi. Huquqiy savodxonlikni oshirish, notarial xizmatlarni raqamlashtirish, jarayonlarni soddalashtirish hamda raqamli aktivlarga doir aniq me'yorlarni ishlab chiqish bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Shuningdek, meros huquqini takomillashtirish jarayonida qonunchilik islohotlari bilan bir qatorda, aholi o'rtasida keng ko'lamlı ma'rifiy va tushuntirish ishlarini olib borish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Tahlillar va so'rovlar shuni ko'rsatadiki, meros huquqi masalalari odamlar uchun hali ham murakkab va chalkash jarayon bo'lib qolmoqda. Ko'pchilik fuqarolar oliy ma'lumotga ega bo'lsa-da, merosni rasmiylashtirish tartibi, talab qilinadigan hujjatlar va qonunchilikdagi noaniqliklar ularni chalg'itadi va ba'zida noto'g'ri qarorlar qabul qilishga olib keladi. Bu muammo qonunchilikning murakkabligidan emas, balki huquqiy ma'lumotlar fuqaroga yetarli va tushunarli tarzda yetkazilmayotganidan kelib chiqadi.

Shuningdek, meros masalalarida inson omili juda muhim ekanligi aniqlanmoqda. Ko'plab oilalarda hujjatlar to'liq bo'lmaganligi yoki vasiyatnoma tuzilmaganligi tufayli nizolar kelib chiqadi. Uy-joy masalasi eng ko'p bahs keltiradigan aktiv bo'lib, uning

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

hissiy va moddiy qadri odamlar uchun katta. Shu bois, meros jarayonida nizolar ko'pincha moliyaviy emas, balki hissiy va oilaviy sabablarga bog'liq bo'ladi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, aholining huquqiy savodxonligi yetarli darajada emas. Ko'pchilik qonunlarni murakkab deb hisoblaydi, hujjatlarni to'plashda va notarial jarayonlarda xatolarga yo'l qo'yadi. Shu sababli fuqarolar uchun sodda va tushunarli yo'riqnomalar, videodarslar, interaktiv onlayn xizmatlar joriy qilish juda muhimdir. Bu nafaqat jarayonni soddalashtiradi, balki fuqarolarning huquqiy ishonchini ham oshiradi.

Zamonaviy davrda raqamlashtirish imkoniyatlari meros huquqini samarali amalga oshirishga yordam beradi. Hujjatlarni onlayn rasmiylashtirish, elektron arizalar, yagona elektron reyestr — bular jarayonni tezlashtiradi va shaffof qiladi. Ammo buning samarali bo'lishi uchun aholining raqamli savodxonligi ham yetarli bo'lishi zarur. Aks holda, texnologik yengilliklar o'z samarasini bermasdan, qo'shimcha savollarni yuzaga keltiradi.

Umuman olganda, meros huquqi bilan bog'liq muammolarni hal qilish faqat qonunchilikni takomillashtirish bilan cheklanmaydi. Fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish, amaliy yo'riqnomalarni yaratish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish birgalikda olib borilsa, meros jarayoni osonlashadi, nizolar kamayadi va jamiyatda huquqiy adolat yanada mustahkamlanadi. Shu yo'l bilan, meros huquqi nafaqat huquqiy tizimda, balki hayotiy amaliyotda ham samara beradi.

Shu asosda quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Fuqarolar uchun sodda va tushunarli yo'riqnomalar ishlab chiqish, ularni davlat xizmatlari markazlari va onlayn platformalarda ochiq joylashtirish.
2. Notariuslar va aholiga xizmat ko'rsatuvchi mutaxassislar uchun qisqa videodarslar va tushuntirish roliklari tayyorlash.
3. Maktab va oliy ta'lim darslarida huquqiy savodxonlik bo'yicha amaliy mashg'ulotlarni kuchaytirish.
4. Yagona raqamlashtirilgan meros tizimini takomillashtirish, ariza topshirish va tekshiruv jarayonlarini soddalashtirish.
5. Meros huquqi bo'yicha bepul maslahat beruvchi online xizmatlarni kengaytirish, ayniqsa qishloq hududlari uchun.
6. Fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish bo'yicha muntazam targ'ibot materiallarini ommaviy axborot vositalarida chiqarib borish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLARLAR

1. Abdusaidova, G., 2023. "Inheritance by Law in Civil Legislation in the Republic of Uzbekistan". Eurasian Journal of Law, Finance and Applied Sciences, 3(7), pp. 75–82.
2. Azirbaev, S.K., 2025. "Legal Foundations of Inheritance and Heirship". Ta'lim Innovatsiyasi va Integratsiyasi, 38(2), pp. 80–82.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

3. Eshonqulov, J. & Erkinov, M., 2025. "The Legal Significance of Crypto Assets in Inheritance Law". International Journal of Artificial Intelligence, 5(03), pp. 1033–1037.

4. Akramov, A., Rakhmonkulova, N.Kh., Khazratkulov, O.T., Inamdjanova, E.E., Imamalieva, D.I., Tuychieva, S.R., Ibodullaev, S.B., Ergashev, A.E., Khamidov, S.K. & Rustamova, N.R., 2024. "The Impact of Digitalization in Inheritance Law". Qubahan Academic Journal, 4(3), pp. 100–134.

5. Nukusheva, A.A., Kalkayeva, N.B. & Kenzhibekova, E.P., 2024. "Compulsory Share in Inheritance as a Guarantee of Ensuring the Rights of Socially Vulnerable Citizens". Scientific and Legal Journal "Bulletin of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan", 4(79).

6. Akramov, A.A., 2024. "A Comparative Analysis of International Legal Norms Regarding the Inheritance of Digital Property". Uzbekistan Law Review, 17(4).

7. Qurbonova, S., 2025. "Inheritance Law in the Legislation of the Republic of Uzbekistan". In: Proceedings of Advance Science & Emerging Technologies Conference.

8. Sobirov, M.D. & Salimova, D.B., 2024. "On the Rules of Inheritance by Law in the Republic of Uzbekistan". Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences, 3(6), pp. 188–192.

Xorijiy adabiyotlar ro'yxati

1. Dicey, A.V., Morris, J.H.C. & Collins, L., 2022. Dicey, Morris & Collins on the Conflict of Laws, 16th edn. London: Sweet & Maxwell.

2. Siems, M., 2022. Comparative Law. Law in Context Series. Cambridge: Cambridge University Press.

3. Godolphin, J., 1701. The Orphan's Legacy: or, a Testamentary Abridgement. London: [s.n.]. (tarixiy meros huquqi traktati)

Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi, 1996. Tashkent: Adliya vazirligi.

2. O'zbekiston Respublikasi "Notariat to'g'risida"gi Qonun, 2020. Tashkent: Adliya vazirligi.

3. Prezident Farmoni PF-164, 2023. Raqamli fuqarolik-huquqiy tizimni yaratish va elektron notariat platformasini joriy etish to'g'risida. Tashkent: Prezident Administratsiyasi.

4. Vazirlar Mahkamasining qarori № 12, 2024. Meros ishlari bo'yicha yagona elektron reyestr yaratish to'g'risida. Tashkent: Vazirlar Mahkamasi.

5. UNDP va USAID, 2018. The Ins and Outs of Inheritance Law (O'zbekiston). Tashkent: UNDP.

